

شاعران پرآوازه ایرانی در کدام سرزمین آرام گرفتند؟

روند به شهر خود و شهر یار خود باشند

چهارم شهریورماه مراسم تشییع پیکر هوشنگ ابتهاج، شاعر فقید درمقابل تالار وحدت با حضور پرشمار طرفداران این شاعر برگزار شد. پس از برپایی مراسم وداع در تالار وحدت، پیکر مرحوم ابتهاج با بدرقه اهالی فرهنگ و ادب برای تدفین و خاکسپاری رهسپار استان گیلان شد و روز پنجم شهریور ماه در باغ محتشم رشت آرام گرفت.

باغ محتشم کجاست؟

باغ محتشم یک پارک شهری در شهر رشت است. قدمت این پارک را به سلسله قاجاریه و دوران حکومت ناصرالدین شاه قاجار نسبت می دهند. اکبرخان بیگلربیگی از افراد ثروتمند در دوران ناصرالدین شاه که اجاره دار گمرکات شمال کشور بود، این پارک را احداث کرده است. نهال های کوچک و نحیفی که در آن زمان به دستور اکبرخان کاشته شدند، امروزه درختان تنومندی هستند که مجموعه پارک شهر رشت را تشکیل می دهند. پیکر مرحوم هوشنگ ابتهاج روز شنبه هشت صبح در باغ محتشم رشت دفن شد.

آرامگاه حافظ

مکانی در شمال شهر شیراز که از ساحل شمالی رودخانه خرم دره در شمال دروازه اصفهان فعلی آغاز می شده و تا دامنه کوه چهل مقام امتداد می یافته است را «مصلا» می نامیدند. ایسن مکان از قدیم مورد احترام مردم شیراز بوده تا جایی که بسیاری از مردم، رسوماتی مانند نماز جماعت، نماز عید فطر و قربان را در این مکان خوش آب و هوا به جامی آوردند و عده ای نیز مردگان خود را برای آمرزش، در این مکان به خاک می سپردند و بخشی از این منطقه به گورستان عمومی تبدیل شد. آرامگاه حافظ نیز در شمال این دشت جای دارد. حافظ را در کت شیراز یا مصلاای شهر به خاک سپردند. ۶۵ سال از درگذشت حافظ می گذشت که اولین عمارت گنبدی شکل، توسط وزیر میرزا ابوالقاسم گورکانی، حاکم فارس، بر فراز مقبره حافظ ساخته شد. این عمارت در طول سال ها با عوض شدن حکومت ها، بارها مورد مرمت و بازسازی قرار گرفت. شاه عباس صفوی، نادرشاه افشار و کریم خان زند از حاکمانی بودند که مقبره حافظ در زمان حکومت شان بازسازی شد. کریم خان زند اولین کسی بود که دستور داد روی قبر حافظ، سنگی مرمرین قرار دهند. روی این سنگ، دوبیت از غزل های خود حافظ

توسط حاجی آقاسی بیک افشار، نستعلیق نویس آذربایجانی نوشته شد. آنچه امروز به عنوان آرامگاه حافظ در شیراز وجود دارد، بنای ساخته شده در سال ۱۳۱۴ شمسی است. در آن سال علی اصغر حکمت، وزیر فرهنگ وقت با همکاری علی ریاضی، رئیس فرهنگستان فارس و با نظارت علی سامی، محقق، باستان شناس و استاد دانشگاه، طرحی را که آئنده گذار، ایران شناس و معمار فرانسوی پیشنهاد کرده بود، روی آرامگاه حافظ پیاده کردند. در ساخت این آرامگاه از معماری دوره زندیه الهام گرفته شده است. کار ساخت بنای آرامگاه در سال ۱۳۱۷ به پایان رسید. در این بنا که از ذوق و هنر هنرمندان ایرانی بهره بسیار برده است، از کاشی کاری های معرق در سطح زیرین گنبد استفاده شده است. همچنین در خود سازه گنبد از رنگ های مختلف عرفانی مانند آبی فیروزه ای (نماد بهشت)، سرخ ارغوانی (نماد شراب ازل)، سیاه و سفید (نماد شب و روز) و قهوه ای سوخته (نماد خاک) بهره گرفته شده است. سنگ مزار حافظ تلفیقی از چند هنر تجسمی است. در این بنا معماری، خوشنویسی، کاشی کاری و حکاکی به طرز زیبایی در کنار هم قرار گرفته اند.

آرامگاه سعدی

سعدی یکی از مهم ترین جاذبه های فرهنگی و گردشگری استان فارس است. این آرامگاه که در شمال شرق شیراز و در دامنه کوه قرار دارد در انتهای خیابان بوستان و کنار باغ دلگشا واقع شده است. سعدیه در ابتدا خانقاه سعدی بود که اواخر عمرش را در آنجا زندگی می کرد و سپس در همان جادفن شد. برای اولین بار در قرن هفتم توسط خواجه شمس الدین محمد صاحب دیوانی وزیر معروف آباقاقان، مقبره ای بر فراز قبر سعدی ساخته شد.

در سال ۹۹۸ به حکم یعقوب ذوالقدر، حکمران فارس، خانقاه شیخ تخریب شد و اثری از آن باقی نماند.

بر اساس روایت محمدتقی بهروزی، در اوایل دوره قاجار یکی از علمای شیراز به دلیل انتساب سعدی به مذهب تسنن، دستور تخریب و شکستن سنگ آرامگاه او را می دهد. مدتی بعد علی اکبرخان قوام الملک شیرازی نسبت به تپیه و نصب سنگ کنونی اقدام می کند و بخشی از اشعار سعدی در بوستان را که در ستایش پیامبر اسلام (ص) سروده بود، با اندکی تغییر روی آن حک می کند. این سنگ در بنای ساخته شده توسط کریم خان زند تا زمان آغاز

آرامگاه عطار نیشابوری

فریدالدین عطار نیشابوری شاعر و عارف نامی ایران حدود سال ۶۱۸ و با حمله مغول ها درگذشت. آرامگاه عطار نیشابوری بنایی است تاریخی که در دوره تیموری به فرمان امیرعلیشیر نوایی روی قبر عطار نیشابوری ساخته شد. در سال ۱۳۴۱ شمسی انجمن آثار ملی بنای ویران

شده را مرمت و بازپیرائی کرد و با کاشی های الوان آن را به شکلی زیبا آراست. کاشی کاری های گنبد عطار مزین به گل بوته و نقوش هندسی و کتیبه کوفی و معلقی به رنگ های سبز، زرد، لاجوردی و سفید است. بر بدنه خارجی این بنا چهار ایوان ورودی ایجاد شده است. بنای کنونی آرامگاه دارای هشت ضلع و گنبدی کاشی کاری شده و چهار در ورودی است. در نمای بیرونی آن چهار غرفه کاشی کاری شده تعبیه شده است و در وسط بقعه، قبر عطار و یک ستون هشت تکی به ارتفاع سه متر وجود دارد.

این آرامگاه در بلوار شاددیاخ (عرا فکنونی) از مناطق گردشگری شهر نیشابور واقع شده است. آرامگاه کمال الملک نقاش چیره دست ایرانی پرویز مشکاتیان اسطوره ستور ایران هم در قطعه آرامگاه مشاهیر در جوار آرامگاه شیخ عطار آرام گرفت. آرامگاه عطار نیشابوری بنایی است تاریخی که در دوره تیموری توسط امیر علی شیر نوایی روی قبر عطار نیشابوری ساخته شد. در دوره های پهلوی دوم مرمت کامل و دهه ۷۰ نیز مرمت مختصر شد.

آرامگاه عطار ابتدا ابنایی مختصر و محقر بود و در اواخر دوران تیموربان رویه ویرانی گذاشته بود تا اینکه امیر علی شیر نوایی وزیر نیکوکار سلطان حسین بایقادر سده نهم هجری عمارتی دلگشا بر آرامگاه عطار بنا کرد. در اواخر دوران محمدعلی شاه قاجار نیرالدوله والی خراسان که عازم مشهد بود، دستور داد بقعه ای بر مزار عطار بنا کنند. ولی این دستور به دلیل نابسامانی اوضاع و بارگشت نیرالدوله به تهران ناتمام ماند و ظاهر ا همان بنای قبلی بر آرامگاه عطار باقی ماند. سنگ مزار عطار از نوع افراشته سیاه رنگی است که روی آن اشعاری به خط ثلث نوشته شده است. رویه دیوارها در داخل گچ اندود و چند بیت شعر که روی گچ نوشته شده زیر گنبد را زینت داده اند.

آرامگاه باباطاهر

آرامگاه باباطاهر در میدان باباطاهر همدان و بر فراز تپه ای در شمال غربی این شهر قرار دارد. این بنا در تاریخ ۲۱ اردیبهشت در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسید. این محل تنها خانه ابدی باباطاهر نیست و محمد ابن عبدالعزیز از ادیبان سده سوم هجری، ابوالفتح اسعد از فقهای سده ۶، میرزا علی نقی کوثر از

دانشمندان سده ۱۳ و مفتون همدانی از شاعران سده ۱۴ در کنار باباطاهر مدفون هستند. بنای آرامگاه باباطاهر از ابتدا به این شکل نبوده و در سال های متمادی چندین بار تخریب و بازسازی شده است. در قرن ششم هجری، یک برج هشت ضلعی آجری روی این بنا ساخته شده بود که به مرور زمان از بین رفت. در دوره پهلوی اول شهرداری همدان اقدام به ساخت بنای جدیدی برای این شاعر معروف کرد که نیمه کا ماند. در جریان همین ساخت وساز، یک لوح کاشی فیروزه ای متعلق به قرن هفتم هجری پیدا شد که روی آن آیات قرآن به خط کوفی و به صورت برجسته دیده می شد. این لوح، اکنون در موزه ایران باستان نگهداری می شود. در سال ۱۳۲۹ این بنای نیمه کاره مورد مرمت قرار گرفت و در سال ۱۳۴۵ طرح بنای جدید توسط مهندس هوشنگ سیحون و مهندس فروغی ارائه شد. سال ۱۳۴۶ ساخت این آرامگاه کلید خورد و سه سال بعد به پایان رسید. آرامگاه باباطاهر از تلفیق معماری قرن هفتم و هشتم هجری تشکیل می شود. این آرامگاه در میدانی مستطیلی شکل قرار گرفته است که زیربنای آن همراه با باغ به حدود ۸۹۶۵ مترمربع می رسد و فضای سبز چشم نوازی دارد. برج آرامگاه روی قاعده ای هشت ضلعی ساخته شده است. دیواره های بنا به شکل مثلث های متساوی الساقین هستند. آرامگاه هشت ستون گرانبی تدارد و سنگ مزار، کف و پله ها از گرانیت حجاری شده هستند. در نمای ساختمان از سنگ سفید مرغوب بهره برده اند که از مدخل ها و منافذ نوری تشکیل شده است. در داخل فضای آرامگاه، ۲۴ دیوبیتی از باباطاهر روی ۲۴ قطعه سنگ مرمر به چشم می خورد. دو لوح برجی نیز در این محل وجود دارد که یکی از آنها شامل اسامی هیات موسس انجمن آثار ملی در زمان تاسیس آرامگاه و دیگری نام فرد مدفون در کنار باباطاهر است.

آرامگاه فردوسی

آرامگاه فردوسی در ۲۸ کیلومتری غرب روستای پاژ در استان خراسان رضوی قرار دارد. درباره آرامگاه فردوسی نکته هایی وجود دارد که در ادامه به آنها اشاره می کنیم؛ پیکر فردوسی را به دلیل شیعه بودن به قبرستان راه ندادند و به همین دلیل پیکر او در باغ شخصی خود در شهر تابران توس دفن شد. در سال ۶۴۱ هجری قمری، امیر مغول تصمیم گرفت تا برای بنای قلعه ای در توس، آرامگاه را ویران کند و از مصالح آن در ساخت قلعه استفاده کند. تا نیمه دوم قرن هشتم، آرامگاه فردوسی در کنار قبر محمد غزالی و معشوق توسی در بخش شرقی توس بود. عبیدالله خان ازبک در حمله به خراسان، بنا به تعصبی که ضد شیعیان داشت، دستور ویرانی آرامگاه فردوسی را داد. از طرف ناصرالدین شاه تصمیم ساخت بنایی باشکوه و درخور فردوسی گرفته شد تا شروع ساخت بنایی عظیم، دو اتاق به صورت موقت نزدیک آرامگاه فردوسی بنام شد. محمدتقی بهار با تحریک حس وطن پرستی رضاشاه از او خواست تا بنای آرامگاه فردوسی را ترمیم کند و ساختمانی باشکوه در این منطقه با کمک های ملی بسازد. نقشه جدید آرامگاه در سال ۱۳۱۲ تصویب شد و در سال ۱۳۱۳ به پایان رسید. این بنا بعدها چار نشست شد و بازسازی و تعمیر آن به هوشنگ سیحون واگذار شد. بازسازی بنا در سال ۱۳۴۷ به پایان رسید. ساختمان آرامگاه مساحتی برابر ۴۳۱۰ مترمربع دارد و از همه سمت پلکان دارد. ساختمان بنا به شکل مکعب است و ارتفاعی برابر ۱۸ متر دارد. در سمت غربی بنا دری است که قبل از بازسازی، ورودی اتاق آرامگاه بود و در سمت شرقی هم دریچه ای بود که بعد از بازسازی و انتقال مدفن به زیرزمین، بسته شد. در چهار طرف بنای مکعبی شکل، الواح مرمری به اندازه ۱،۵ متر دیده می شود که سروده های شاهنامه روی آن تراشیده شده است. این اشعار ۱۲ بیت هستند. برای ورود به بخش درونی آرامگاه باید از جبهه غربی وارد شد. پله های شمالی و جنوبی به زیرزمین و اتاق مدفن می رسند. روی دیوار پله ها، نقش برجسته سنگی دیده می شود که قبل از بازسازی در دو طرف اتاق مدفن قرار داشت. این نقوش برجسته شامل داستان هایی از جمله جنگ رستم، جنگ ایرانی ها و تورانی ها، نبرد رستم و سهراب می شود.

اقوامش به جنوب منتقل و در زادگاهش، گتوند، به خاک سپرده شد. طراحان، سنگ قبر امین پور را به مرواریدی تشبیه کرده بودند که در صدف (بنای گنبدی آرامگاه) است و این مدور بودن قبر، تشبیه قیصر به مروارید است.

آرامگاه پروین اعتصامی شاعر ایرانی که به عنوان مشهورترین شاعر زن ایران از او یاد شده است، در مقبره خانوادگی ایشان در حرم حضرت معصومه (س) قم قرار دارد. بعد از فوت اعتصامی به مدت سه سال به دلیل ساخت بنا امکان هیچ گونه بازدیدی از آرامگاهش وجود نداشت اما در آذر ۱۳۹۶ به عنوان مقبره شعر و ادب با معماری جدید و تزئینات هنری بازگشایی شد.

اخوان ثالث چهارم شهریورماه ۱۳۶۹ درگذشت و در آرامگاه فردوسی و در گوشه ای از باغ توس به خاک سپرده شد. سنگ قبر کوچک اخوان حکایتگر زندگی اوست. مزار وی در بخش غربی مجموعه آرامگاه فردوسی و در ضلع جنوبی موزه قرار دارد و در کنار مزار، تندیسى از نیم تنه اخوان ثالث نصب شده است.

قیصر امین پور هشتم آبان ماه سال ۱۳۸۶ درگذشت. دوستان و هم دوره ای هایش برای دفن پیکرش در بهشت زهرا (س) تلاش زیادی کردند، اما در نهایت، پیکر شاعر با اصرار پدر و

انجام نشد. سرانجام در سال ۱۳۷۲ خورشیدی، پسرش شرارگیم، پیکر پدر را به یوش برد و در خانه پدری نیما دوباره به خاک سپرد. سنگ قبر نیما مرمرین و با طرحی ساده است.

زمانی که طاهره صفارزاده درگذشت، خانواده وی تلاش کردند پیکر او را در امامزاده صالح (ع) به خاک بسپارند و به سفارش رهبری جایی در زیرزمین امامزاده صالح (ع) به او اختصاص پیدا کرد، اما پس از مدتی و بدون اجازه خانواده این شاعر، پیکر صفارزاده را از قبر بیرون آوردند و فرد دیگری را در آنجا دفن کردند و پیکر این شاعر به محل ولادتش سیرجان منتقل شد.

آرامگاه سهراب سپهری در روستای مشهد اردahal از توابع کاشان و صحن امامزاده سلطان علی بن محمد باقر قرار دارد. سهراب در سال ۱۳۵۹ درگذشت. در ابتدا کاشی فیروزه ای در محل دفن وی نصب شد و پس از آن چندین بار سنگ قبر وی تعویض و در سال ۱۳۸۷ سنگ بزرگ سیاه رنگی به عنوان مزار وی قرار گرفت.

پیکر نیما یوشیج را در گورستان ابن بابویه تهران به خاک سپردند؛ درحالی که خواسته خود او بردن پیکرش به روستای زادگاهش، یوش و خاکسپاری در آنجا بود. این خواسته نیما تا سال

آرامگاه شاعران معاصر

شعر و ادب همیشه بین ایرانی ها از جایگاه ویژه ای برخوردار بوده است؛ به گونه ای که شاعران همواره جزء قشر محبوب و مورد توجه مردم بودند. این موضوع باعث شده مردم هر شهر نسبت به شاعر هم شهری خود افتخار کنند و آنها را سرمایه و گنجینه های شهرشان بنامند و حتی پس از مرگ شان خواستار آن هستند که هر شاعری در شهری که متولد شده به خاک سپرده شود و در اکثر موارد هم همین اتفاق افتاده است. در ادامه درباره شاعران معاصر ی که در زادگاه شان به خاک سپرده شده اند، نوشته ایم که آن را می خوانید.